

Date: 21st October-2025

**ERNEST HEMINGUEY ASARLARIDA URUSH TRAVMASINING BADIY VA
PSIXOLOGIK TALQINI (“ALVIDO, QUROL!” ROMANI ASOSIDA)**

Jurayeva Dilnoza Baxodir kizi

Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot

markazi ilmiy xodimi

E-mail: dilnoza_jurayeva@bk.ru

Tel: +998938138000

Annotatsiya. Ushbu maqolada Ernest Hemingueyning “Alvido, qurol!” romanida urush travmasi va uning qahramonlar ruhiyatiga ko‘rsatgan ta’siri psixoanalitik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Zigmund Freydning travma haqidagi g‘oyalari va zamonaviy travma tadqiqotlari nuqtai nazaridan Heminguey qahramonlarining ruhiy iztiroblari, xotira va o‘lim qo‘rquvi, sevgi orqali najot topishga urinishlari tahlil qilinadi. Frederik Genri va Ketrin Barkli obrazlari inson ruhining urushdan keyingi sinishini va tiklanish jarayonini ifodalaydi. Yozuvchi o‘zining urushdagi tajribasini badiiy shaklda aks ettirib, inson ongidagi jarohatlarning chuqurligini va ularning san’at orqali anglanishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: urush, travma, psixologiya, Freyd, xotira, Birinchi jahon urushi, Heminguey, sevgi, yo‘qotish.

Kirish.

XX asr adabiyoti insoniyat tarixidagi eng dahshatli hodisalardan biri — Birinchi jahon urushi bilan chambarchas bog‘liq holda shakllandi. Urush nafaqat siyosiy tizimlarni, balki inson ongini, ruhiyatini ham o‘zgartirdi. Shu davr yozuvchilari orasida Ernest Heminguey alohida o‘rin tutadi. U urushni bevosita boshdan kechirgan, Italiya frontida yaralanib, insoniy iztirob, qo‘rquv va yo‘qotishning eng og‘ir shakllariga guvoh bo‘lgan. Shu sababli uning “Alvido, qurol!” romani urushni nafaqat tashqi voqea, balki ichki ruhiy holat sifatida tasvirlaydi.

Heminguey urush haqida yozarkan, uni tarixiy voqea sifatida emas, balki inson ruhining sinov maydoni sifatida ko‘radi. U yaratgan Frederik Genri — oddiy leytenant, lekin aslida “yo‘qotilgan avlod”ning ramzi, o‘z ma‘nosini izlayotgan inson timsolidir. Ketrin Barkli esa urushning ayollar ruhiyatiga tushirgan zarbasini ko‘rsatadi. Ular o‘rtasidagi sevgi — fojiali, ammo insoniylikni saqlab qolish uchun kurashdir. Heminguey shunday qilib, urushning inson ruhidagi aksini badiiy psixologizm orqali yoritadi.

Muhokama va natijalar.

Ernest Hemingueyning asarlari modernistik adabiyotning psixologik chuqurlik va minimalizmga asoslangan yirik namunalaridir. “Alvido, qurol!” romanida u urush tajribasi orqali inson ruhiyatini tahlil qiladi. Yozuvchining o‘z urush xotiralari roman asosini tashkil etadi. Frederik Genrining ruhiy o‘zgarishlari, Ketrinning ichki iztiroblari — bularning barchasi urushdan keyingi inson holatini ifodalaydi.

Date: 21stOctober-2025

Psixoanalitik adabiyotshunoslikda (Freyd, Erikson, Lyuk) Heminguey asarlari travma nazariyasi asosida o'rganiladi. Freyd ta'kidlaganidek, inson og'riqli voqealarni butunlay unutilmaydi — ular ong ostida yashaydi va o'zini turli xatti-harakatlar orqali namoyon etadi¹. “Alvido, qurol!”da bu jarayon aynan shunday kechadi: Frederik urushni tark etadi, biroq uning ruhiy izlari undan ketmaydi. Ketrin esa o'z sevgisi orqali najot topmoqchi bo'ladi, ammo bu urinish ham o'lim bilan yakun topadi.

Heminguey “muz tog'i prinsipi” deb atalgan minimalistik uslub orqali so'zsiz ma'nolarni yaratadi. U so'zlamagan joyda ham his uyg'otadi — jimlik, sokin sahnalar, qisqa dialoglar orqali urushning dahshati va inson ruhining charchoqlarini ifodalaydi. Bu uslub travma holatining o'ziga xos badiiy shaklidir².

“Alvido, qurol!” romani urush va inson ruhiyatining o'zaro bog'liqligini ochib beradi. Frederik Genri frontdagi dahshatlar, o'lim, qon va beparvolik orasida insoniylikni saqlab qolishga urinadi. U sevgi orqali hayotga qaytmoqchi bo'ladi, ammo urushning ko'rinmas izlari uni tinch qo'ymaydi. Freydning “Zavq tamoyilidan narida” (1920) asarida aytilganidek, inson og'riqli xotiralardan qochishga urinadi, biroq ularni qayta boshdan kechiradi³ — Heminguey aynan shu psixologik holatni badiiy ifoda etadi.

Ketrin Barklining “Men yomg'irdan qo'rqaman, chunki ba'zida o'zimni unda o'lik ko'raman” degan so'zlari urush travmasining ramziy ifodasidir. U o'limni oldindan his qiladi, ammo uni so'z bilan emas, ichki qo'rquv orqali yashaydi. Bu — travmaning takrorlanuvchi belgisi.

Frederik esa befarqlik va hissiy sovuqlik orqali o'zini himoya qiladi. U sevgi va urushni bir xil muvozanatda ko'radi: har ikkisi ham odamni yo'qotishga olib keladi. Freydning “thanatos” — o'lim instinkti nazariyasi Heminguey qahramonida to'liq ifoda topgan. U o'lishni emas, yashashni istaydi, ammo bu istak urushning zulmati orasida zaiflashadi.

Roman yakunidagi sahna — Ketrinning o'limi va Frederikning yomg'ir ostida yolg'iz ketishi — butun roman falsafasining yakuniy ifodasidir. Bu holat insoniyatning urushdan keyingi ruhiy bo'shlig'ini va yolg'izlikni ramziy tarzda ko'rsatadi. Heminguey uchun urush bu — inson ruhidagi abadiy jarohat, ammo shu bilan birga hayotga bo'lgan intilish sinovidir.

Xulosa

Ernest Hemingueyning “Alvido, qurol!” romani urush travmasini badiiy va psixologik jihatdan tahlil qilgan asardir. Unda urushning inson ongiga, sevgiga, xotiraga ta'siri chuqur ochib berilgan. Frederik va Ketrin obrazlari orqali yozuvchi inson ruhining sindirilishi va tiklanishga intilishini ko'rsatadi.

Freyd nazariyasiga ko'ra, travma unutilmaydi — u insonni o'tmishga qaytaradi. Heminguey bu g'oyani badiiy shaklda ifodalaydi: qahramonlar o'z og'rig'ini unutilishga urinadilar, ammo ularni xotira yana o'tmishga chorlaydi. Shu bois “Alvido, qurol!” — bu

¹Freyd, Z. (1920). *Beyond the Pleasure Principle*. London: International Psychoanalytic Press.

²Hemingway, E. (1932). *Death in the Afternoon*. New York: Charles Scribner's Sons.

³Freyd, Z. (1920). *Beyond the Pleasure Principle*. London: International Psychoanalytic Press.

Date: 21stOctober-2025

nafaqat urush haqidagi roman, balki insonning ichki tiklanish, sabr va ruhiy jasorat haqidagi hikoyasidir.

Heminguey yozuvchilik mahorati bilan urushni tasvirlashda yirik tarixiy faktlardan ko'ra, inson yuragidagi jarohatlarni ko'rsatishga urg'u beradi. Uning minimalistik uslubi, ichki monologlari, jimlik orqali ifodalangan his-tuyg'ulari — bularning barchasi modern adabiyotdagi yangi psixologik badiiy yondashuvni yuzaga chiqargan.

Shunday qilib, "Alvido, qurol!" romani urushni inson ruhining ichki maydoni sifatida talqin qilgan asardir. U bugungi kunda ham dolzarb — chunki u insonning og'riqni anglash, kechirish va hayotga qaytish haqidagi abadiy savollariga javob izlaydi. Heminguey asari orqali biz urushning insoniyat ongida qoldirgan izlarini, travma va umid o'rtasidagi kurashni chuqurroq anglaymiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Freud, S. (2015). Beyond the Pleasure Principle. *Psychoanalysis and History*, 17(2), 151-204.
2. Hemingway, E. (1932). *Death in the Afternoon*. New York: Charles Scribner's Sons.
3. Hemingway, E. (1995). *A Farewell to Arms* (1929). New York: Scribner.
4. Ulug'bek Hamdamov, "Jahon adabiyoti:Modernizm va postmodernism", 2020, Toshkent, o'quv qo'llanma, 207 bet.
5. uz.wikipedia.org
6. Seals, M. (2005). Trauma Theory and Hemingway's Lost Paris Manuscripts. *The Hemingway Review*, 24(2), 62-72. 11- Matthews, J. T. (2005). American writing of the Great War.

